

duit gladio et lorica, sed qui viribus et robore illum induit.

Vers. 44. 44. ET INIMICOS MEOS DEDISTI MIHI DORSUM, ET ODIENTES ME DISPENDISTI.

Idem repetit aliis et aliis verbis, ut magis declaret et laudet beneficium Dei. Sensus versiculi perspicuus est; significat enim a Deo factum esse, ut inimici David fugerent, et eo modo dorsum feriendum præberent. Sed verba duriuscule sonant. S. Hieronymus verit, et inimicorum meorum dedisti mihi dorsum.

Vers. 45. 45. CLAMAVERUNT, NEC ERAT QUI SALVOS FACERET, AD DOMINUM: NEC EXAUDIVIT EOS.

Reddit aliam causam victoriae: quia non solum Deus exaudiebat orationes ejus, sed non exaudiebat orationes adversariorum ipsius, quamvis ipsi quoque Dominum invocarent.

Vers. 46. 46. ET COMMUNIAM EOS, UT PULVEREM ANTE FACIEM VENI, UT LUTUM PLATEARUM DELEBO EOS.

Videtur de reliquiis inimicorum suorum loqui, quasi dicat: Jam victoriam de inimicis meis retuli; sed si que forte reliquiæ supersunt, communiæ eas in minutissima frusta, et projiciam, ut projici solet pulvis a vento, et auferam eos de terra, ut sicari solet lutum platearum flante vento vehementi.

Vers. 47. 47. ERIPIES ME DE CONTRADICTIONIBUS POPULI, CONSTITUES ME IN CAPUT GENTIUM.

Jam hoc factum erat; nam antequam hunc Psalmum David componeret, liberatus fuerat a variis populi contradictionibus et defectionibus, et constitutus erat in caput gentium, id est, in regni solium elevatus. Itaque vel exponenda sunt verba futuri temporis, pro verbis temporis præteriti, quod est usitatum in lingua hebraica; vel certe significatur continuatio beneficii. Quasi Propheta dicat: In posterum, quod hactenus fecisti, «eripies me a rebellionibus, et constitues in solio meo, si forte deici ab eo contingat.»

Vers. 48. 48. POPULUS QUEM NON COGNОВI, SERVIVIT MIHI: IN AUDITU AURIS OBEDEVIT MIHI.

Vers. 49. 49. FILII ALIENI MENTITI SUNT MIHI, FILII ALIENI INVEIERATI SUNT, ET CLAUDICAVERUNT A SEMITIS SUI.

Non sine causa postulat se eripi a contradictionibus populi sui, quia majorem fidem et obedientiam expertus erat in quibusdam Gentilibus, quam in filiis populi Israel. Quæ est etiam prophetia manifesta de Christo, cui Gentiles adhæserunt, et a quo Hebræi defecerunt. «Populus quem non cognovi,» id est Gabaonitæ, Gethæi et alii, quos non cognovi pro fratribus, cum essent Gentiles, servivi mihi; «in auditu auris obedivi mihi,» id est, promptissime mox audito im-

perio obediunt. «Fili autem alieni,» id est filii adulterini quoad mores, «mentiti sunt mihi,» id est, deceperunt me, ficto corde servierunt. «Inveterati sunt,» id est, deflexerunt a me tanquam folia arenia: id enim significat vox hebræa; et claudicaverunt a semitis, id est, non recte et fideliter mecum incesserunt. Hæc significant rebelliones sub Absalone, sub filio Bochri, et alias. In hebræo, pro claudicaverunt a semitis suis, habetur, *contrahentur in angustiis suis*, ut verit S. Hieronymus; vel, *expavescent a carceribus suis*, ut verit Pagninus. Sed sciendum est vocem יצרו *icdregru* non haberi nisi in hoc Psalmo; ideo si licuit Pagnino vertere, *expavescent*, et S. Hieronymo, *contrahentur*, multo magis licuit Septuaginta Interpretibus vertere *claudicaverunt*. Imo mirum est cur posteriores ausi sint recedere a versione antiquissimorum Interpretum in ea voce, quæ non habetur alibi in Scripturis, præsertim cum interpretatio Septuaginta maxime cohereat cum reliquis partibus hujus versiculi. Porro altera vox כסרות *misgheroth* significat proprie locum angustum, vel *clausum*, a verbo כסר *sagar*, quod est *claudere*; et propterea S. Hieronymus verit, *angustias*, Pagninus *carceres*, et Septuaginta *semitas*: nam *semitæ* sunt viæ angustæ. Itaque sensus est, filios adulterinos, qui ficto corde servierunt, claudicare a semitis, id est, declinare a semitis, per quas recto pede ambulandum fuisset.

50. VIVIT DOMINUS, ET BENEDICTUS DEUS MEUS, Vers. 50. ET EXALTETUR DEUS SALUTIS MEÆ.

Concludit Psalmum laudans Deum. «Vivit Dominus,» id est, nunc apparuit Dominum vivere, et sic ut vivit, ita semper vivat, et exaltetur Deus auctor salutis meæ.»

51. DEUS QUI DAS VINDICTAS MIHI, ET SUBDIS POPULOS SUB ME, LIBERATOR MEUS DE INIMICIS MEIS IRACUNDIS.

Exaltetur, inquit, Deus, qui vindicavit injurias mihi factas, et subiecit mihi populos, qui rebelaverunt, et liberavit me de insidiis et impetu inimicorum furentium, quales fuerunt Saul et Absalon. Pro voce *iracundi*, habetur in hebræo, *nasus*, quam moderni vertunt *et*, vel *etiam*. Sed cum ea vox sæpe significet *nasum*, et nasus in Scriptura passim ponatur pro *iracundia*, quæ ex nasi imitatione cognoscitur, recte Septuaginta Interpretes verterunt, *iracundi*; idem est enim phrasî hebraica, *ab inimicis meis nasi*, id est *iracundia*, et *ab inimicis iracundis*.

52. ET AB INSURGENTIBUS IN ME EXALTABIS ME, Vers. 52. A VIRO INIMICO ERIPIES ME.

Precaur sibi conservationem divinarum beneficiorum, nimirum exaltari ab insurgentibus in se, ut frustra nitantur, cum pertingere tam alte non possint, et liberari ab omni homine iniquo. Particula *et* in principio versiculi potuisset

omitti; nam in hebræo et græco non habetur, nec eam habet S. Augustinus. Videtur in nostro textu hessise ex altera interpretatione vocis *af*, quæ *nasum* significat, et etiam particulam *et*; et fortasse erat in margine: sed nihil officit sensui.

Vers. 53. 53. PROPTEREA CONFITEBOR TIBI IN NATIONIBUS, DOMINE, ET NOMINI TEO PSALMUM DICAM.

Hac de causa, inquit, «confitebor,» id est, laudabo confitens beneficia tua, idque non clam, sed palam, et coram multitudinè populi, ut omnes discant confidere in Domino.

PSALMUS XIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. In finem, Psalmus David.

2. Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3. Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

4. Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

5. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terra verba eorum.

6. In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo:

Exultavit ut gignat ad currendam viam.

7. A summo cælo egressio ejus:

Et occursum ejus usque ad summum ejus: nec est qui se abscondat a calore ejus.

8. Lex Domini immaculata convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.

9. Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10. Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi: judicia Domini vera, justificata in semetipsis.

11. Desiderabilia superaurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum.

12. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me:

14. Et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, et emundabor a delicto maximo.

54. MAGNIFICANS SALUTES REGIS EJUS, ET FACIENS MISERICORDIAM CHRISTO SUO DAVID, ET SEMINI EJUS USQUE IN SÆCULUM. Vers. 54.

Hæc conclusio per se manet, et sensus est: sit Dominus «magnificans salutes regis sui,» id est, augeat et multiplicet salutem corporis et animæ, et omnium rerum regis, quem ipse Deus sibi legit; et faciat perpetuam misericordiam Davidi, quem ungi jussit in regem, et omnibus successoribus ejus usque in æternum. Quæ precatio impleta est in Christo Iesu Domino nostro, qui regnat et regnabit in omnem æternitatem. Amen.

V. s. n. — Victori Canticum [h. Psalmus] David.

Cæli enarrant gloriam Dei, et opus manuum ejus annuntiat firmamentum.

Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

Non est sermo, et non sunt verba, quibus non audiantur voces eorum.

In universam terram exivit sonus eorum, et in fines orbis verba eorum.

Soli posuit tabernaculum in eis.

Et ipse quasi sponsus procedens [al. procedit] de thalamo suo: exultavit ut fortis ad currendam viam [h. semitam].

A summitate cæli egressus ejus; et cursus [al. recursus] ejus usque ad summitatem illius: nec est qui se abscondat a calore ejus.

Lex Domini immaculata, convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulo [al. parvulis].

Præcepta Domini recta, lætificans cor; mandatum Domini lucidum, illuminans oculos.

Timor Domini mundus, perseverans in sæcula [h. æternum]: judicia Domini vera, justificata in semetipsis.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum [h. obryzum], et dulciora super mel et favum redundantem.

Unde et servus tuus docebit ea, in custodiendis eis fructus multus.

Errores quis intelligit? ab occultis munda me.

A superbis quoque libera servum tuum.

Si non fuerint dominati mei, tunc immaculatus ero, et mundabor a delicto maximo.

15. Et erunt ut complacent eloquia oris mei, Sint placentes sermones oris mei, et meditatio
et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. cordis mei in conspectu tuo;
Domine, adjutor meus, et redemptor meus. Domine, fortitudo mea, et redemptor meus.

Argumentum. — Est duarum stropharum Psalmus, quarum una canit admirandam Dei qualis in colorum officio sese exerit magnitudinem, vers. 2-7; altera legis divinae laudat prestantiam, vers. 8-15. Rosenmüllerus et Ewaldus hunc Psalmum ex duobus diversis carminibus, aut certe diversorum carminum particulis, casu vel consilio conflatum existimant, tum ob subitam ab una ad alteram partem transitum, tum quod prioris partis oratio sublimior est oratione posterioris partis atque ad vividiores alligata rhythmos. Sed recte Maurer: « Hand rari sunt apud lyricos vates subitanei ab uno ad alterum argumentum transitus; ad orationem autem quod attinet, ea in utraque parte apta est ad argumentum. Nam caeli contemplationem granditas decet verborum numerorumque vigor, de lege meditationem oratio pacata atque placida. » Adde, carminis unitatem in eo posse deprehendi, quod Dei sapientia et magnitudo tum ex miro caeli officio, tum ex legum divinarum præcellentia æque demonstretur. Cæterum conf. *Psalm.* viii, et II *Sam.* vii.

1. Præcatori, carmen Davidis.
2. Cæli enarrant gloriam Dei,
et firmamentum prædicat opus manuum ejus.
3. Dies diei nuntiat dictum,
et nox nocti indicat scientiam.
4. Non est dictum, neque sunt verba,
quorum non audiat vox.
5. In universam terram pervadit sonus eorum,
et in fines orbis verba eorum:
in quibus soli posuit tabernaculum.
6. Estque ille instar sponsi, qui procedit e thalamo suo *nuptiali*,
gestit, herois instar, viam suam currere.
7. Ab extremo cælorum est egressus (ortus) ejus,
et circuitus ejus ad extremum illorum;
interea nihil est quod lateat æstum ejus.
8. Lex Jovæ est perfecta, reducens animam;
præceptum Jovæ est fidum, sapientem efficiens imperitum.
9. Mandata Jovæ sunt recta, lætificantia cor;
justum Jovæ est purum, illustrans oculos.
10. Timor Jovæ est sincerus, perstans in perpetuum;
statuta Jovæ sunt veritas, justa sunt ad unum omnia.
11. Illa auro pretiosiora gemmarumque copia,
et dulciora melle ac distillatione favorum.
12. Etiam servus tuus iis illuminatur;
in observatione eorum est merces magna.
13. Errores quis intelligit?
de occultis purifica me.
14. Etiam a protervis serva servum tuum, ne dominentur in me;
tunc integer ero, et purus a delicto magno.
15. Sint tibi grata verba oris mei,
et meditatio cordis mei coram te sit (accepta),
Jovæ, petra mea et redemptor meus.

NOTE.

Vers. 2. *Cæli*, in orientalibus plagis præsertim. Cf. *Niebuhr's Leben*, von B. C. Niebuhr in *Klein. Schrift.* tom. I, p. 78. — Vers. 3. *Dictum*, verba laudis divine. *Scientiam*, puta divine laudis. — Vers. 4. *Sensus*: Quis dies noctesque sine intermissione nuntiant, tam clara sunt, ut ab omnibus percipi possint atque intelligi. Cf. illud Ciceronis: « Quis est tam vecors, qui cum suspenderit in cælum, deos esse non sentiat; et ea quæ tanta mente fiant, ut vix quisquam arte ulla ordinem rerum ac vicissitudinem persequi posset, casu fieri putet? » Hengstenberg cum multis, non est quidem sermo, nec sunt verba voce expressa, sine auditione est vox eorum, ut emolliat Poeta superiorem prosopopeiam: quod friget omnino, nexumque interrumpit. *Vulgatus*: In omni quavis lingua sine interprete e colorum conspectu percipitur Dei gloria. Vers. 5. *Sonus*, proprie tensio vocis, אָקוּד, *strinxit*, ut *vox*: a *ratio*: ita Ewaldus. Alii, eod. sensu, propr. *chorda*, metonym. pro *sonus* chorda tensa expressus. Male Gesenius legi vult קָרַח; male et Hengstenberg vertit *funiculus*, seu terrarum extensio, in quibus laudes Dei enuntiat. *In quibus*, puta caelis. Minus recte Maurer cum quibusdam: *In quibus*, scil. finibus, Deus soli posuit nocturnum domicilium, quod vespere ingreditur. *Vulg.* versionem ita explicat, tantam soli inesse majestatem, ut videatur in eo Deus summet constituisse habitaculum, et quasi tabernaculum imperatorum, unde omnia gubernat. Sed longe commodior prodit sensus ex eo quod nos in codd. hebræis legimus. — Vers. 6. Rosenmüllerus: « Quemadmodum splendidissimus ornatum vestibus amici progredientem e cubili sponsus hilares et gratulabundi excipiunt (*Jean.* iii, 29), et nuptiarum festum incipitur: sic exoriente sole, et mane os aureum orbi proferente, omnes lætantur, universi orbis facies miram in modum recreatur et velut innovatur. Videtur autem vere pulchrior et clarior quodammodo sol in ortu, seu quod ex intervallo noctis jucundius aspiciunt; seu quod caligo illa noctis, cum solis radiis dispellitur, ex ipsa lucis orientis comparatione decorem illi adicere videatur. Sed fortasse sponso prodeunt eam ob causam Poeta comparat solem orientem, quia inter cætera ornamenta *coronæ* sponsi utebantur, ut colligere licet ex *Cant.* iii, 11. » — Vers. 7. *Quanta sit solis via*, nunc declarat. *Circuitus* hic videtur esse decursus. *Nihil est quod*; alii, *nullus est qui*. — Vers. 8. *Perfecta*, suis omnibus absoluta numeris, cui nihil addi, nihil demi potest, vel ἀπόκλειστος, vitiorem carens. *Reducens*, in corpus, seu ad vitam, vigorem aut lætitiã, i. e. recreans. *Præceptum*, propr. *testimonium*, adversus peccatum, ait Hengstenberg. *Fidum*, verax. — Vers. 9. *Recta*, *libera*, nihil habent fallax aut anceps. *Purum*, elucidum, nulla macula fuscaturum. *Oculos*, tristitia caligantes. — Vers. 10. *Timor Jovæ*, i. e. per melonymiam religio ea, quæ Jovam colendum et præcepta ejus observanda jubet. *Sincerus*, omnis labis expers. — Vers. 11. *Gemmarum*: ita Veteres. Hodierni non pauci vertunt, *auro purum*, ἀπαύρητος. — Vers. 12. Suo ipsius testimonio vim legis declarat vates, et de se loquitur in tertia persona, per apostrophon sermonem ad Deum convertens. *Illuminatur*, i. e. quidquid habeo prudentiæ, id totum habeo a lege tua. *Vulgatus* post *Alexandr.* *custodit*: hebræum verbum significatione *cauendi* sibi accepisse videtur, quæ Chaldeis in *ithpehal* usurpatur. — Vers. 13. *Sensus*: Ego pro virili, et quantum possum, tua lege edoctus atque illustratus, mihi ipse caveo; sed vereor tamen ne forte in errore aliquem imprudens ac nesciens incurram: quis enim errores, i. e. *delicta* per imprudentiam commissa, intelligit? *De occultis delictis*, quæ me ipsum latent. — Vers. 14. *Protervis*, contemptoribus doctrinæ tuæ. Ita plerique. Rosenmüllerus *zedem* sensu neutro accipit, ut vim substantivi obtineat, oppositamque sit erratis, quæ nos ipsos latent. Erunt igitur *zedem* peccata *proæretica*, i. e. scienter commissa. Non male. *Alexandrinus misarim* videtur legisse, veritique *alicuius*, quo *homines* vel *dii* indicantur. — Vers. 15. *Verba*, puta preces proxime vers. 13 et 14 antecedentes. Alii sensu magis absoluto: *Dicta cogitataque mea tibi semper grata sint. Alii pro sint vertunt erunt.* « Quod autem *vindex* vel *redemptor meus* addidit, videtur ad id respicere, quod sola ejus bonitate a peccatis eorumque pænis liberari se posse sentiret. » Ita Rosenmüllerus.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem. Psalmus David.

Titulus nihil habet novi. Argumentum Psalmi est laudatio divinae legis. Comparat Propheta legem divinam cum caelesti corpore, quo nihil videtur esse in rebus corporalibus pulchrius, utilius, potentius. Potest idem Psalmus exponi de Christo et Apostolis, ut S. Augustinus facit.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. CAELI ENARRANT GLORIAM DEI, ET OPERA MANUUM EJUS ANNUNTIAT FIRMAMENTUM.

Comparaturus legem cum caelo, atque inde eam mirifice celebraturus, dicit tantam esse majestatem caeli, ut inde maxime eluceat gloria Dei, qui caelum fecit. « Caeli enarrant gloriam Dei, » id est, praeter ceteris operibus Dei, quae omnia artificem laudant, caeli sunt, qui sua magnitudine et pulchritudine gloriam Dei manifestam faciunt. « Et opera manuum ejus annuntiat firmamentum, » idem repetit aliis verbis; idem enim hoc loco significat caeli et firmamentum, videlicet totum illud caeleste corpus in quo sunt stellae, et ipse etiam sol et luna. Nam in 1 cap. Gen.: « Deus vocavit firmamentum caelum, » et in eo posuit solem, lunam et stellas. Nihil autem refert, sive caelum, sive caelos dicamus. Nam apud Hebraeos nomen est habens formam numeri multitudinis, et conjungitur cum verbis numeri multitudinis. Sed interpretes modo vertunt caelum, in numero singulari, modo caelos, in numero multitudinis. Firmamentum igitur, in quo, secundum modum loquendi Scripturae sanctae, sunt omnia caelestia lumina, « annuntiat, » et declarat hominibus « opera manuum Dei, » id est, primaria et nobilissima opera manuum Dei, ex quibus ingens colligitur gloria Conditoris.

Vers. 2. 2. DIES DIEI ERUCIAT VERBUM, ET NOX NOCTI INDICAT SCIENTIAM.

Admirabilis plane est praedictio, qua caeli enarrant gloriam Dei. Id quod ostenditur tribus modis. Primo, quia sine intermissione caelum praedicat; secundo, quia praedicat verbis omnium idiomatum; tertio, quia praedicat toti orbi terrarum. In hoc versiculo declaratur praedictio sine intermissione; et quia caelum praedicat per dies et noctes, cum interdiu conspiciatur pulchritudo solis, et noctu pulchritudo stellarum; et quia dies ac noctes non permanent, sed labuntur, ac sibi invicem succedunt, ideo poetico artificio fingit Propheta, unum diem, peracto cursu et praedica-

Interlocutio caelorum ad mirabilis perit lris.

tione sua, fradere diei sequenti verbum praedicationis, et noctem quoque peracto cursu, et quasi hymno cantato, tradere nocti sequenti munus canendi. « Dies, inquit, diei eruciat verbum, » id est, dies cum finitur, tradit alteri diei verbum laudis divinae. « Et nox nocti indicat scientiam, » id est, et nox similiter cum finitur, « indicat, » id est, annuntiat nocti succedenti scientiam laudandi Deum, atque ita jugiter, et sine ulla intermissione dies et noctes quasi choreas ducunt, et Deum laudibus celebrant.

3. NON SUNT LOQUELE, NEQUE SERMONES, QUORUM NON AUDIANTUR VOCES EORUM.

Hic jam demonstrat Propheta praedicationem caelorum fieri omnibus linguis, id est, intelligi ab omnibus nationibus, ac si caeli omnium nationum linguis loquerentur, quia videlicet omnes vident pulchritudinem et praestantiam caeli, et inde venire possunt in cognitionem pulchritudinis et excellentiae Conditoris. « Non sunt loquele, neque sermones, » id est, nulla sunt idiomata, quorum idiomatum non audiantur « voces eorum, » id est caelorum, id est, quae idiomata non exprimentur vocibus caelorum.

4. IN OMNEM TERRAM EXIIT SONUS EORUM, ET IN FINES ORBIS TERRAE VERBA EORUM.

Explicatur tertiana eloquentiae caelorum, quod non solum sine intermissione, et omnibus linguis, sed etiam in universa terra audiantur caeli enarrantes gloriam Dei. Per sonum non intelligitur concentus aliquis corporalis, qualem in caelis philosophi aliqui posuerunt; sed praedictio illa gloriae, quae oritur ex pulchritudine caeli considerata ab hominibus. Idem quoque est, in omnem terram, et fines orbis terrae; saepissime enim Propheta rem eandem bis repetunt. In hebraeo legitur, pro sonus eorum, kavam, quod significat lina, sive regula eorum. At videtur Septuaginta legisse, non קוֹל kavam, sed קוֹלֵי kolam, unica littera addita, quod est, sonus eorum. Nam si legisset kavam, nunquam vertissent φωνή; αὐτῶν, id

Vers. 3

V. rs. 4.

est, sonus eorum, nisi imperitissimi fuissent. Adde, quod S. Hieronymus quoque ex hebraeo vertit, sonus eorum. Et sic etiam citavit Apostolus ad Rom. x; et congruit sonus eorum, cum eo quod sequitur, verba eorum, ubi idipsum aliis verbis repetitur. Ex quo intelligimus textum hebraicum esse corruptum vitio scriptorum, idque post S. Hieronymi tempora. Porro S. Paulus citat hunc locum ad Rom. x, probare volens praedicationem Christi ad omnes gentes pervenisse. Ex quo intelligimus per caelos exponi debere Apostolos, saltem in sensu allegorico. Et revera SS. Apostoli, ut etiam alii sancti predicatorum, rectissime comparantur caelis, quod elevati a terra per contemplationem, amplius per charitatem, splendidi per sapientiam, semper sereni per animi tranquillitatem, celerime moti ab intelligentia per obedientiam, plures per instructionem, tonantes per objurgationes, fulgurantes per miracula, nulla bona terris largientes, et nihil ab eis quaerentes per veram liberalitatem, purissimi ab omni sordis per vitam sanctitatem, denique habitaculum summi Regis per justitiam perfectam sint. Nam anima iusti sedes est sapientiae.

Vers. 5. 5. IN SOLE POSUIT TABERNACULUM SUUM, ET IPSE TANQUAM SPONSUS PROCEEDENS DE THALAMO SUO.

Quamvis totum caelum enaret gloriam Dei, tamen praecipue id facit pars nobilissima caeli, quae est sol. Proinde in sole, tanquam in parte totius mundi praestantissima, « Deus posuit tabernaculum suum. » Recte autem dicit tabernaculum, non domum, quoniam in sole commoratur Deus tempore peregrinationis nostrae, quo cum videmus per speculum creaturarum; inter corporales autem creaturas sol, ut diximus, obtinet principatum. Sed cum pervenerimus ad patriam, non in tabernaculo solis Deum videbimus, sed in propria ejus domo, quae videlicet aeternitas ejus est. In hebraeo habetur: Soli posuit tabernaculum in eis, id est, Deus posuit in caelis tabernaculum soli, constituit solem in caelo tanquam in tabernaculo. Posset quidem utroque lectio graeca revocari ad hebraeum, si cum dicitur, ἐν τῷ ἡλίῳ θεῶς τὸν σκηνὴν αὐτοῦ, illud αὐτοῦ accipiatur pro αὐτῶν, id est, illis, quod non est inusitatum. Tunc enim sensus esset: In sole, id est soli, posuit tabernaculum illis id est in caelis. Sed dura est interpretatio, in sole, id est soli. Quia vero non apparet in textu hebraeo ulla verborum ambiguitas, vel obscuritas, et tamen certum est Septuaginta Interpretes, viros doctissimos, non potuisse reddere id quod reddiderunt, si legisset verba, quae in hebraicis codicibus habentur, cogimus dicere eos aliter legisse. Utraque sententia vera est, Deum videlicet in sole posuisse tabernaculum suum, et soli posuisse tabernaculum in caelis. Probat autem Propheta Deum in sole posuisse tabernaculum suum tanquam in excellentissima creatura tribus rationibus, quarum prima ducitur a pulchritu-

Textus hebraicus est corruptus.

dine, altera a robore, tertia a beneficentia. « Et ipse, inquit, tanquam sponsus procedens de thalamo suo. » Haec est ratio ducta a pulchritudine: Ipse, inquit, decorus, nitidus, ornatus exoritur, tanquam si sponsus aliquis esset, qui de thalamo nuptiali procederet; et vere nihil pulchrius et lucidius sole inter omnia corpora reperitur.

6. EXULTAVIT UT GIGAS AD CURRENDAM VIAM, A SUMMO CAELO EGRESSO EJUS.

7. ET OCCURSUS EJUS USQUE AD SUMMUM EJUS, NEC EST QUI SE ABSCONDAT A CALORE EJUS.

Altera ratio ducitur a robore et viribus, quod sine fatigatione, summa celeritate decurrit viam prope immensurabilem. « Exultavit ut gigas, » vel ut fortis et robustus (ut ad verbum in hebraeo legitur נַכְבֹּר), « ad currendam viam. » Exultatio alacritatem significat, quam habere solent, qui sine labore, imo cum voluptate aliquid faciunt. Itaque significatur hoc loco solem immensum caeli spatium, velocissimo cursu, sine ulla fatigatione, vel labore peragere. « A summo caelo egressio ejus, et occurus ejus usque ad summum ejus. » Per summum caelum egressio designatur. Non enim hoc loco per summum intelligitur altum, sed extremum, ut verbum hebraicum קַבֵּץ kets, et graecum ἀκρῶς significat. Dicitur autem extremum, ubi res incipit, et ubi desinit. Incipit autem caelum ab Oriente, quia inde surgit ejus motus, et ibidem etiam desinit. Sensus igitur est, solem exoriri ab Oriente, et per Occidentem totum caeli ambitu decurso, ad Orientem reverti. Porum refert quod in hebraeo et graeco habetur in futuro exultabit, ubi nos habemus exultavit. Nam tempus futurum saepe accipitur pro praeterito. Itaque S. Hieronymus vertit ex hebraeo, exultavit; et sic etiam legitur in Commentario tam ipse quam S. Augustinus. « Nec est qui se abscondat a calore ejus. » Haec est postrema ratio ducta ab utilitate quam capiunt omnia inferiora a sole, siquidem ita fovet sol omnia calore suo vivifico, ut dici possit communis quidam parens omnium rerum, quae nascuntur in terra et in mari. Et ea causa est, cur sol tam assidue et tam sollicito totum orbem circumat et visitet, ut res nulla se abscondat, id est, excludatur a participatione tam insignis beneficii.

8. LEX DOMINI IMMACULATA CONVERTENS ANIMAS: TESTIMONIUM DOMINI FIDELE, SAPIENTIAM FRÆSTANS PARVULIS.

Applicat nunc Propheta comparationem, quasi dicat: Pulchrum est caelum, pulcherrimus sol, sed lex Domini multo pulchrior; lucidum caelum, lucidissimus sol, sed lex Domini multo lucidior; utile caelum hominibus, utilissimus sol, sed lex Domini multo utilis. Ponit autem ordine sex encomia legis divinae. Primum est: « Lex Domini immaculata convertens animas, » id est, legis divinae pulcherrima est, utpote sine ulla ma-

Sed encomia legis divinae.

cula, vel fœditate, cum nullum peccatum permit-
tat, sicut permittunt leges humane, et ideo ubi
lex Domini considerata et perspecta fuerit, « con-
vertit animas, » id est, convertit ad se amandam
animas, easque rapit consequenter ad Deum,
tam pulchre legis auctorem. Ad illud, *convertens
animas*, subintelligitur est, et ideo explicuimus,
convertit. Alterum encomium est in illis verbis :
« Testimonium Domini fidele, sapientiam præ-
stans parvulis, » ubi per testimonium intelligitur
eadem lex. Siquidem in Scripturis, et potissimum
in Psalmis, lex Domini non solum vocatur lex,
præceptum, mandatum, statutum, et similia, quæ
apud alios quoque scriptores legem significant;
sed etiam vocatur testimonium, iustitia, vel ius-
tificatio, et iudicium, ut perspicuum est præcipue
ex *Psalm. cxxviii*. Dicitur lex Domini testimonium,
quia testificatur hominibus, quæ sit voluntas Dei,
quid a nobis requiratur Dominus, quas penas præ-
varicantibus, et quæ præmia observantibus præ-
paraverit. At igitur : « Testimonium Domini
fidele, » id est lex Domini, quæ certissime bonos
præmiis, et malos penis afflicti. « Sapientiam
præstans parvulis, » id est, præstans est, sive
præstat sapientiam parvulis, hoc est, hominibus
parvulis sensu dat lumen prudentiæ, ut sciant
bona opera facere, et peccata vitare; parvulus
enim hoc loco vocat Propheta homines, qui non
pollent iudicio spirituali, quales sunt omnes amici
hujus sæculi. Et per *sapientiam* intelligit pruden-
tiam spiritualem, quæ corrigit mores, et format
ad prescriptum divinæ legis.

Vers. 9. 9. JUSTITIE DOMINI RECTE, LÆTIFICANTES COR-
DA : PRÆCEPTUM DOMINI LUCIDUM, ILLUMINANS
OCULOS.

Tertium encomium divinæ legis est, quod pos-
teaquam cepit amari, ut habet primum enco-
mium, et observari, ut habet secundum, mirabili
letitia perfundit hominem : nihil enim jucundius
bona conscientia. « Justitia, inquit, Domini, » id est
lex Domini, sive præcepta Domini, quæ dicuntur
justitiæ, quia iustissima sunt, et quia justum faci-
unt observatorem, ista, inquam, præcepta, cum
recta sint, lætificantia sunt, id est, « lætificant
corda; » corda enim recta valde bene conveniunt
cum rectis præceptis, et ideo lætantur et gaudent,
cum observandorum præceptorum occasio venit.
Quartum encomium est : « Præceptum Domini
lucidum, illuminans oculos, » id est, lex Domini
lucida luce divinæ Sapientiæ, illuminat oculos
mentis, quia facit intelligere voluntatem Dei, et
quæ sint vera bona, et vera mala. Docet etiam
ceremonias Dei plenas divinis mysteriis. Illumi-
nat etiam lex Domini per modum dispositionis;
nam in malevolam animam non introibit sapien-
tia, nihil enim magis impedit cognitionem Dei, in
qua vera sapientia consistit, quam impuritas cor-
dis. « Beati enim mundo corde, quoniam ipsi
Deum videbunt, » ut ait Christus *Matth. v.*

10. TIMOR DOMINI SANCTUS, PERMANENS IN SÆCULUM Vers. 10.
GULUM SÆCULI; JUDICIA DOMINI VERA, JUSTIFICATA
IN SEMETIPSA.

Quintum encomium est, quod superiora bona
non temporalia, sed æterna facit esse lex Domini.
« Nam timor Domini sanctus, » id est, timor Do-
mini, quo quis Deum offendere trepidat, quo alio
nomine *pietas* dicitur, « manet in sæculum sæ-
culi, » quoad premium suum; non terminatur
in morte bona quæ producit observatio legis,
sive timor castus legem observare faciens, sed
manet in æternum. Quo modo alibi dicitur,
Psalm. ix : « Patientia pauperum non peribit in
finem. » In hebræo est, *timor Domini תהורah*,
id est *mundus*; et in græco similiter est *ἄφρα*, non
ἔρα. Itaque significatur timor filialis, qui non
habet admixtam servilitatem, de quo dicitur in
alio *Psalm. cxxi* : « Beatus vir qui timet Dominum,
in mandatis ejus cupit nimis. » Nam qui timet
timore servili, servat mandata non volens, sed
inventus : at qui timet timore filiali, « in mandatis
ejus cupit nimis. » Id est, cupit valde, et vult
omnino ea servare. Ultimam encomium est, quod
lex Domini sit vera, et justa per se ipsam, non
egens aliunde justificari. « Judicia Domini vera,
justificata in semetipsa, » id est, mandata Domini,
quæ dicuntur judicia, quia per ea Deus judicat
homines, et quæ sunt norma ad regulam discer-
nendi virtutes a vitiis, et opera bona a malis :
ista, inquam, mandata verissima, justificata sunt
in semetipsa, id est, non egent ut ab aliquo de-
monstrantur justa : hoc enim ipso, quod sunt man-
data Dei, justa esse probantur. Et præterea decem
præcepta, de quibus potissimum David loquitur,
cum sint prima principia juris naturalis, conti-
nent in se talem justitiam, ut in omni loco et
tempore, et casu particulari sint justa, et nullam
admittant dispensationem; cum alia leges sepe
indigeant circumstantiis loci, temporis et perso-
narum, ut justæ sint. Itaque sola lex Domini jus-
tificata est in semetipsa. In hebræo habetur, *ju-
dicia Domini אמת*, *veritas*, id est verissima, justa
sunt, sive justificata sunt, *יודק*, quod significat
pariter, simul, in ædipsam; sed recte noster Inter-
pres vertit, *in semetipsa*. Hoc enim loco, *justificari
simul, vel pariter*, nihil est aliud, nisi non egere,
ut aliunde justificentur.

11. DESIDERABILA SUPER AURUM, ET LAPIDEM Vers. 11.
PRETIOSUM MULTUM, ET DULCIORA SUPER MEL ET
FAVUM.

Hæc est conclusio ex superioribus, quasi dicat
Propheta : Cum tam bona sint præcepta Domini,
certe præponenda sunt omnibus divitiis et deli-
ciis hujus mundi : nam « desiderabilia sunt su-
per aurum et lapidem pretiosum multum, » id
est, in maxima copia habitum; et « dulciora su-
per mel et favum, » id est, non solum super mel
quodcumque, sed etiam super favum plenum, et

Judicia
carni-
um, di-
versa a
sancto-
rum ju-
diciis.

Vers. 12. 12. ETENIM SERVUS TUUS CUSTODIT EA, IN CUS-
TODIENDIS ILLIS RETRIBUTIO MULTA.

Probat exemplo, sive experientia sua, verum
esse quod dixit. Nam, inquit, « servus tuus cus-
todit ea » præcepta, « et in custodiendis illis re-
tributio multa » illi contingit, id est, experimento
probat servus tuus, se multa bona percipere,
dum præcepta custodit. Ex hebræo S. Hierony-
mus vertit, *servus tuus docet ea*. Pagninus autem
vertit, *servus tuus illustratur in eis*. Sed Septua-
ginta rectissime verterunt, *custodit ea*. Nam vox
hebræa *נזר* *nizhar*, tametsi in aliis conjugatio-
nibus *docere*, vel *splendere* significet, tamen in
passiva conjugatione, qualis est hoc loco, signi-
ficat *custodire se, sive cavere, vel seipsum admonere*.
Itaque ad verbum sic verti potuisset, *servus tuus
custodit se in eis*, id est, abstinet a peccando, præ-
cepta tua custodiens, quod est idem cum eo, *ser-
vus tuus custodit ea*, id est præcepta.

Vers. 13. 13. DELICTA QUIS INTELLIGIT? AB OCCULTIS MEIS
MUNDA ME, ET AB ALIENIS PARCE SERVO TUO.

Dixerat se custodire mandata Dei, corrigit se
atque excipit peccata ex ignorantia, quæ vix ca-
veri possunt. Quasi dicat : Servus tuus cavet a
peccatis, legem tuam servando, non omnino, sed
quantum patitur humana fragilitas. Pulchre in
hebræo legitur ad verbum, *ignorantius quis intel-
ligit?* Ubi opponit ignorantiam intelligentiæ, de-
monstrare volens esse difficillimum cavere pec-
cata, quæ ex ignorantia committuntur; et tamen
quia vere peccata sunt, et caveri poterunt, addit
orationem : « Ab occultis meis munda me. » Quod
sequitur, « et ab alienis parce servo tuo, » non
significat, ut Deus nobis ignoscat peccata aliena,
ut vulgo hic locus citari solet; sed, ut Deus cus-
todiat nos a sodalitate perversorum hominum.

redundans melle purissimo. Positum est enim il-
lud, et *favum*, ad significandam copiam, ut cor-
respondet ei, quod dictum erat, lapidem prelio-
sum multum. In hebræo est, *super aurum et topa-
zium multum*, et *super mel et redundantium favo-
rum*; sed Interpretes sensum verterunt. Est autem
topazius species lapidis pretiosi : sed Propheta
posuit speciem pro genere. Quam longe remota
est hæc veritas a sensu carnalium hominum ! quo-
tusquisque carnalium est, qui pro parvo lucro,
vel exigua delectatione non contemnat omnia di-
vina præcepta ! Et tamen verissimum est utilio-
rem et jucundiorum esse legis observationem om-
nibus thesauris, atque omni voluptate.

Homines enim bonæ voluntatis, qualis erat S. Da-
vid, ab ignorantia propriorum delictorum, et a
seductione pravorum sodalium impitris cavere
debent. Pro voce *alienis*, habetur in hebræo
זר זרם, quod *superbos* significat. S. Hierony-
mus vertit, *a superbis libera servum tuum*. Sed Sep-
tuaginta iegerunt *zarim*, non *זרם* : signifi-
cat autem *זרם alienos*. Sensus est fere idem,
nisi quod secundum hebræum, ut nunc se habet,
significatur liberatio ab uno genere malorum, id
est a superbis : at secundum græcum textum, id
est veram hebraicam lectionem, significatur liberatio
generalis ab omnibus perversis amicis. Nostra
igitur lectio sic exponenda est : Ab alienis, id
est, ab his qui alienis moribus sunt, parce servo
tuo, id est, parcendo remove illos ab amicitia
servi tui.

14. SI MEI NON FUERINT DOMINATI, TUNC IMMUN-
CULATUS ERO, ET EMUNDABOR A DELICTO MAXIMO. Vers. 14.

Reddit rationem, cur tantopere timeat impro-
borum familiaritatem : Nam, inquit, si isti alienis
moribus præditi, « non fuerint dominati mei, » id
est, si per nimiam familiaritatem non me sibi
subjecerint, et ad suam voluntatem me non re-
degerint; « tunc immaculatus ero, et emunda-
bor, » id est mundus ero, « a delicto maximo, »
id est a peccato gravi et mortali; omne enim
mortale crimen maximum dici potest, cum a Deo
bono maximo avertat, et ad penam gehennæ
plane maximam perducat. S. Augustinus legit, *a
delicto magno*, ut habetur in græco, sed parum
refert.

15. ET ERUNT, UT COMPLACENT ELOQUIA ORIS Vers. 15.
MEI, ET MEDITATIO CORDIS MEI IN CONSPECTU TUO
SEMPER.

Non solum tunc immaculatus ero, sed etiam
tunc « erunt, ut complacent, » id est, fiet ut com-
placent eloquia oris mei, « et meditatio cordis
mei in conspectu tuo semper, » id est, hymani,
quos in laudem tuam corde et ore decanto, pla-
cebunt tibi semper, quia de mundo corde et sim-
plici ore prodibunt.

16. DOMINE, ADIUTOR MEUS, ET REDEMPTOR MEUS. Vers. 16.

Placebunt, inquam, tibi cantica mea, ex gratia
tua, non ex meritis meis : quia ut sim immacu-
latus, mundus a delicto maximo, et proinde pla-
ceat tibi verba mea, dono tuo habeo, qui es
« adiutor meus, et redemptor meus, » adiutor in
bonis, et redemptor a malis

Mortale
pecca-
tum car-
sit maxi-
mum?

PSALMUS XX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *In finem, Psalmus David.*

2. Exaudiat te Dominus in die tribulationis : protegat te nomen Dei Jacob.

3. Mittat tibi auxilium de sancto, et de Sion tueatur te.

4. Memor sit omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum pingue fiat.

5. Tribuat tibi secundum cor tuum, et omne consilium tuum confirmet.

6. Lætabimur in salute tuo, et in nomine Dei nostri magnificabimur.

7. Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Exaudiet illum de cælo sancto suo; in potentibus salus dexteræ ejus.

8. Hi in curribus, et hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

9. Ipsi obligati sunt, et ceciderunt; nos autem surreximus et erecti sumus.

10. Domine, salvum fac regem : et exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

V. s. h. — *Victori Canticum [h. Psalmus] David.*

Exaudiat te Dominus in die tribulationis : protegat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sancto, et de Sion roboret te.

Memor sit omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum [al. tac. *tuum*] pingue fiat. SEMPER.Det tibi secundum cor tuum, et omnem voluntatem tuam [h. *omne consilium tuum*] impleat.

Laudabimus in salutari tuo, et in nomine Dei nostri deducemus.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc scio, quoniam salvabit Dominus Christum suum.

Exaudiet eum de cælo sancto suo, in fortitudine salutis dexteræ suæ.

Hi in curribus, et hi in equis; nos autem in nomine Dei nostri recordabimur.

Ipsi curvati [al. *incurvati*] sunt et ceciderunt; nos autem surreximus et erecti sumus.

Domine, salva; rex exaudiet nos in die qua invocaverimus eum.

Argumentum. — Davidi ad bellum contra Syros proficiscenti (II Sam. x, 15 seqq.; I Chron. xx, 16 seqq.) inter sacrificia populus omnia fansta et prospera apprecatur, vers. 3-6; simulque gratulatur de salute et victoria divinitus illi data, vers. 6-9; atque ut in posterum etiam Jova eum salvum et incolumem servare velit, orat, vers. 10. Hinc strophæ 3. Ewaldus cum multis existimat alternis choris Psalmum decantatum esse, et primam quidem strophæ a populo, secundam a Pontifice, tertiam iterum a populo. Quod Marero minus placet : « Ubique vates, ait Maurer, populi nomine loquitur, nunc singularem, nunc pluralem personam adhibens. »

1. Præcentori, carmen Davidis.

2. Exaudiat te Jova die angustiarum (prælii), exaltet te nomen Dei Jacob.

3. Mittat auxilium tuum e sanctuario, et ex Sione suffalcia te.

4. Memor sit oblationum tuarum, et holocaustum tuum pingue habeat.

5. Det tibi secundum cor tuum, et omne consilium tuum impleat.

6. Jubilemus propter salutem tuam; et in nomine Dei nostri aciem instruamus : implebit Jova omnia desideria tua.

7. Nunc novi quod Jova salvavit unctum suum (regem); exaudit eum de cælis suis sanctis potentia salutis (salutifera) dexteræ suæ.

8. Isti (hostes) curribus, isti equis, et nos nomine Jovæ, Dei nostri, gloriamur.

9. Illi incurvati sunt (procubuerunt) et ceciderunt, et nos surreximus, et erecti stetimus.

10. Jova, salva (nos); Rex (Deus) exaudiat nos quo die invocaverimus (eum).

NOTE.

Vers. 2. *Exaltet*, propr. in loco alto te constituat, tutum te præset. *Nomen Dei Jacob*, Deus populi Israelitici præses et custos. *Nomen*, i. e. potentia ad juvandum parata. — Vers. 3. *Tuum*, tibi necessarium. *Sanctuario*, tabernaculo in monte Sion erecto, ubi tunc erat arca sacra. — Vers. 4. *Oblationem* farrearum, quæ libis oleo conspersis, additoque thure constabant. *Holocaustum*, victimæ. *Pingue*, acceptum ut pingue. Solebant, ut alii populi, graviora negotia, ac præcipue bella, sacrificiis auspiciari Hebræi. — Vers. 5. *Cor*, animi tui desiderium. — Vers. 6. *Nomine*, ductu et auspicio. *Aciem instruamus* : 727 enim est vexillum ternarum tribuum, quæ singulis castrorum lateribus instruebantur. Ewaldus, *celebrenus nomen*, etc. : *degel* enim, ait, est vexillum elatum; hinc *dayal exollere*, *celebrare*, cum 7 objecti nota. Maurer, *vexilla erigamus*, ad bellum proficiscamur. Alexandrinus legit *negouddat*, magnificabimur. *Implebit*, vel impleat. — Vers. 8. *Curribus* bellicis, fortasse falcatis. — Vers. 10. Ita Masorethæ dispungunt. Verum commodior haud dubie sensus nascitur, si Alexandrinum et Vulg. secuti, post *hammelech* demum interpunctionem ponimus, atque sic vertimus : *Jova, salva regem! Exaudiat* (vel *exaudiet*) *nos quo die invocaverimus* eum

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XIX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, Psalmus David.

Psalmus hic videtur cantatus a Davide prævidente Christi adventum ad debellandas aëreas potestates, quo etiam pertinent duo Psalmi sequentes.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. EXAUDIAT TE DOMINUS IN DIE TRIBULATIONIS : PROTEGAT TE NOMEN DEI JACOB.

Cum David nullius hominis nomen exprimat, alloquitur sine dubio illum, in quem omnia justorum desideria et omnium Prophetarum vaticinia respiciebant. Ac quasi Christum videret in bellum adversus diabolum prodeantem, et oratione se armantem, imminente passionis tribulatione, acclamat illi : « Exaudiat te Dominus in die tribulationis, » id est passionis, in qua, ut dicit Apostolus ad Hebr. v, 7, « cum clamore valido et lacrymis preces, supplicationesque offerens ad eum, qui posset illum salvum facere a morte, exauditus est pro sua reverentia. » Exauditus est

autem, non ut mortem evaderet, sed ut mortem moriendo destrueret, et vitam resurgendo repararet; et confusio in gloriam, mortalitas in immortalitatem verteret, sicut ipse ait Joan. xvii, 1 : « Pater, venit hora, clarifica Filium tuum; » de hac exauditione loquitur Propheta. Quo etiam pertinet, quod sequitur : « Protegat te nomen Dei Jacob. » Per *nomen* intelligi potest invocatio, sicut in eo loco : « In nomine meo dæmonia ejicient, » Marc. cap. ult. Potest etiam intelligi potestas, sive auctoritas, ut Joan. v : « Ego veni in nomine Patris mei. » Potest denique simpliciter per nomen Dei, Deus intelligi : saepe enim in Scripturis ponitur nomen pro persona cujus est nomen, utcum dicit B. Petrus Act. iv, 12 : « Non est

Nomen Dei est Deus ipse.

aliud nomen sub caelo in quo oporteat nos salvos fieri; et cum S. Lucas ait in *Actis*, in greca editione, cap. 1: «Erat autem turba hominum simul fere centum viginti.» Addidit Propheta nomen *Jacob*, quia Jacob significat populum Dei, cujus populi Christus est caput, quasi diceret: Protegat te Deus populi sui, ut protegendo te, qui es caput ejus populi, consequenter totus populus salvus fiat. Profecto vero pelitur a telis inimicorum, ut non noceant; tunc autem vere nocuissent, si vel Christi resurrectionem, vel Christi fidem et nomen, vel Ecclesiae propagationem impedire potuissent.

Vers. 7. 2. MITTAT TIBI AUXILIUM DE SANCTO, ET DE SION TUEATUR TE.

Per *sanctum* intelligit montem sanctum, qui dicitur Sion, ut explicatur in secunda parte versiculi. Dicebatur autem sanctus mons ille, propter prestantiam arcem Testamenti. Sed hoc loco videtur accipiendus mons Sion caelestis, de quo loquitur Apostolus *ad Hebr.* xii, 22: «Accessistis ad Sion montem, civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem,» etc. Nam meminit hoc loco Propheta montis Sion, ut ostendat Deum ex altissimo monte suo omnia speculari (nam et Sion *specula* interpretatur), ac proinde posse commode Christum prelaentem videre, atque inde illi suppetias mittere; locus autem tam altus, ut inde omnia videantur, non est mons Sion terrestris, sed caelestis. Itaque ait: «Mittat tibi auxilium de sancto monte,» id est, de celsissimo caelorum habitaculo, unde omnia cernit; «et te tuatur de Sion,» id est, de altissima illa specula, unde omnia prospicit.

Vers. 3. 3. MEMOR SIT OMNIS SACRIFICII TUI, ET HOLOCAUSTUM TUUM PINGUE FIAT.

Quia Dominus preliaturus cum hoste generis humani, non solum oravit, sed etiam sacrificavit, id est, non solum obtulit orationem verbalem, ut sic loquar, sed etiam realem, quae est sacrificium; ideo Propheta sicut de oratione verbalis dixerat: «Exaudiat te Dominus,» ita nunc dicit de oratione reali: «Memor sit omnis sacrificii tui,» id est, non contemnat, sed semper in memoria habeat, et respiciat omnia sacrificia tua. «Et holocaustum tuum pingue fiat,» id est, acceptetur, ut solent acceptari holocausta ex animalibus pinguibus. Eo siquidem holocaustum est gratius, quo animal immolatum est melius et perfectius. Hinc est illud *Daniel.* iii, 40: «Sicut in millibus signorum pinguum, sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo, ut placeat tibi.» Porro Christus obtulit multa sacrificia, et ad extremum holocaustum; ideo dicit Propheta: «Memor sit omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum pingue fiat.» Sacrificia nulla, sunt passiones multe, quas pertulit Dominus pro gloria Dei, dum viveret; holocaustum quo se ipse totum obtulit, est ipsa mors

Christus
obtulit
multa
sacrificia.

crucis. Additur hoc loco *שֵׁלָא* sela, in hebraeo textu, quod significat *semper*. Itaque sensus est: Memor sit Dominus semper omnium passionum, et ipsius mortis Christi. Videtur autem creatio Davidis, propheta potius, quam precatio: vere enim semper viget, semperque vigebit coram Deo, passio Christi; imo etiam ab initio mundi semper viguit, ac per eam nobis omnia bona donantur.

4. TRIBUAT TIBI SECUNDUM COR TUUM, ET OMNE CONSILIUM TUUM CONFIRMET.

Declarat finem orationis et sacrificii, quasi dicat: Ad hoc te Deus exaudiat, et sacrificium tuum accipiat, ut pervenias quo pervenire cupis, et finem tibi propositum consequaris, nemoque sit, qui te ab illo prohibere valeat. «Tribuat tibi secundum cor tuum,» id est, det tibi quod est secundum cor tuum, id est, quod cupis. «Et omne consilium tuum confirmet,» id est, et omne quod deliberasti stabiliat, ratum esse velit, et executioni mandari permittat et concedat. In hebraeo habetur, *omne consilium tuum impleat*, quod est idem. Itaque sensus est: Exaudiat te Deus, et accipiat sacrificium tuum, ut destruas opera diaboli, ut hominem de captivitate liberes, ut vitam aeternam in te credentibus praebes, etc. Hoc enim fuisse desiderium cordis Christi, et consilium, et deliberationem, docent sacrae Litterae. «Filius Dei, inquit Joannes, venit, ut dissolvat opera diaboli,» *1 Joan.* iii. Et B. Paulus: «Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere,» *1 ad Timoth.* i. Et ipse Dominus: «Venit Filius hominis querere, et salvum facere quod perierat,» *Luc.* xii.

5. LETABIMUR IN SALUTARI TUO, ET IN NOMINE DEI NOSTRI MAGNIFICABIMUR.

Cum id factum erit quod petimus, videlicet, ut tu rex noster victoriam de inimicis reportaveris, tunc «letabimur» non solum corde, sed etiam voce (id enim significat vox hebraea *רָן* rānan), «in salute tua,» id est, ob salutem tuam, id est, quia incolumis ex bello redieris, quae salus et incolumitas in nos redundabit; «et in nomine Dei nostri,» a quo tanta victoria processit, «magnificabimur,» magnos videlicet nos esse duceamus et dicemus, non propter magnitudinem, quae in nobis sit, sed propter magnum Dominum, quem habemus. In hebraeo est *נִגְדָל* nigdal, id est *exaltatum erigemus*; sed Septuagintalegerunt *נִגְדָל* nigdal, una littera transposita, id est *magnificabitur*. Itaque in hebraeo irrepsit error vitio scriptorum, tametsi illa etiam lectio optimum sensum habeat.

6. IMPLEAT DOMINUS OMNES PETITIONES TUAS: NUNC COGNOSCI QUITAM SALVUM FECEIT DOMINUS CHRISTUM SUUM.

Iterum repetit faustam precationem, quasi dicat: Impleat ergo Dominus omnes petitiones tuas, ex quibus tam multa bona secutura sunt. «Nunc

cognovi quoniam salvum fecit Dominus Christum suum,» id est, ideo audacter repeto, ut Dominus exaudiat te, et impleat petitiones tuas, quia nunc Domini illustratione cognovi omnino fore implendas: cognovi enim, quod «Dominus salvum fecit,» id est, certissime salvum faciet «Christum suum,» et jam in praedefinitione sua salvum illum fecit, a morte excitavit, in caelo collocavit, hostes sub pedibus ejus subiecit.

Vers. 7. 7. EXAUDIET ILLUM DE CAELO SANCTO SUO, IN POTENTATIBUS SALUS DEXTERAE EJUS.

Quia dixerat: «Salvum fecit,» declarat illud esse dictum de salute in praedefinitione, non in executione. Nam, ut quod praedefinitum est, tempore suo impleatur, «exaudiet illum de caelo sancto suo,» et sic salvum faciet Dominus Christum suum. Illud, *in potentatibus salus dexteræ ejus*, potest habere duplicem sensum; potest enim accipi *potentatus* pro potentia et robore, et hoc magis proprie sonat vox hebraea *גְּבוּרָה* gheburah, et tunc sensus erit, *in potentis*, id est, in magna potentia aderit Christo salus dexteræ Dei. Et quamvis verbum graecum *dynastia*, et latinum *potentatus*, proprie significant *imperium* sive *principatum*, tamen possunt accipi pro *potentia* et *robore*, quomodo accipiuntur eadem vocabula in *Psalm.* lxxix: «Si autem in potentatibus octoginta anni,» etc.; in *Psalm.* xx, vers. ult.: «Cantabimus, et psallemus virtutes tuas,» ubi in graeco est *δυναστίας*. Potest etiam accipi *potentatus* pro principatu et imperio, ut verbum graecum *dynastia*, et latinum *potentatus* proprie significant, et tunc sensus erit: «Exaudiet illum de caelo sancto suo, et in potentatibus,» id est, quia in principatibus numerum constituendis, vel conservandis, praecipue necessaria est salus dexteræ ejus. Quamvis enim multa praesidia ad salutem principes habere videantur, ut equos et currus, arma et milites, arcus et munitiones, tamen ista omnia nihil sunt, si absit salus dexteræ Dei; ideo recte subiungit:

Vers. 8. 8. HI IN CURRIBUS, ET HI IN EQUIS; NOS AUTEM IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI INVOCABIMUR.

Pergit explicare victoriam Christi, quam futuram previdebat, et ait: «Hi in curribus, et hi in equis,» id est, alii adversariorum in curribus armatis confident, alii in equis ferocibus; et per haec duo nomina, intelligi vult omnia alia humana praesidia, quibus olim in bellis, tum ad praelium, tum ad fugam utebantur. «Nos autem» cum capite nostro et rege Christo, non tam in curribus et in equis, quam «in nomine Dei» omnipotentis per devotam precem invocato, fiduciam nostram collocabimus. Porro idem est, nomen Domini invocare, et in nomine Domini invocare, secundum Scripturæ sanctæ ohrasim. Ne-

que multum refert, quod in hebraico textu habetur *נֹכְחֵי נַחֲשֵׁי* nacheir, commemorandum: non enim loquitur David de quocumque Dei commemoratione, sed de ea quae fit ab iis, qui ejus nomen implorant, ab eoque auxilium petunt.

9. Ipsi obligati sunt, et ceciderunt: nos autem sursum erigimur et erecti sumus.

Ostendit quanto sit utilis in nomine Domini, quam in curribus equisve confidere. Illi, qui in curribus, vel in equis confidebant, «obligati sunt, et ceciderunt; nos autem,» qui in Deo confidimus, «sursum erigimur et erecti sumus.» Et simul indicat miram rerum conversionem. Nam ante Christi victoriam, hostis humani generis sublimis, quasi in curribus et equis, minabatur dejectis hominibus ob originale peccatum; et similiter principes Judaeorum, Herodes et Pilatus, alique visibiles Christi hostes, quasi erecti insultabant Christo patienti, humilibusque ejus discipulis; sed paulo post illi omnes colligati et impediti corruerunt, isti vero surrexerunt, atque erecti in aeternum stabunt. In hebraeo habetur *סָרְעוּ* sareu, *incurvati sunt*: unde aliqui putant latinam vocem esse corruptam, et legendum, *obligati sunt*, et non *obligati sunt*, sed falluntur. Nam latina lectio graecam imitatur; in graeco autem est, *συναρτῶσθε*, id est *colligati sunt*, quasi compedibus, quod Noster recte vertit, *obligati sunt*, id est ligati et impediti, ne pugnare vel consistere possent, *ceciderunt*. Itaque Septuaginta non tam ad verba, quam ad sententiam respexerunt.

10. DOMINE, SALVUM FAC REGEM, ET EXAUDI NOS IN DIE QUAE INVOCABERIMUS TE.

Concludit conjungendo finem cum principio. Initio dixerat: «Exaudiat te Dominus in die tribulationis;» nunc idem confirmat convertendo orationem ad Deum: «Domine, salvum fac regem» de tribulatione sua; et eodem modo «exaudi nos,» et salvos fac «in die, quae invocaverimus te,» id est, in die tribulationis nostrae, in qua non alium, quam te invocabimus. *In hebraeo* sunt eadem verba, sed inter punctio est alia. Itaque S. Hieronymus et moderni ita legunt: *Domine, salva; rex, exaudi nos in die, quae invocaverimus te*. Sed cum nomen *הַמֶּלֶךְ* hammelech possit verti *rex* et *regem*, quia Hebraei non declinant nomina per casus, et Septuaginta Interpretes verterint, *rex, salvus, id est, rex, et sic* legerint omnes veteres Patres; non est magni faciendae lectio modernorum Hebraeorum, cui post tempora Septuaginta inter punctio addita est. Porro S. Hieronymus fideliter vertit, sed textum habuit minus emendatum. Posset hic Psalmus commode recitari, quando christiani principes proficiscentur ad bellum contra infideles.

PSALMUS XXI

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *In finem, Psalmus David.*

2. Domine, in virtute tua lætabitur rex, et super salutare tuum exultabit vehementer.

3. Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate laborum ejus non fraudasti eum.

4. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5. Vitam petiit a te, et tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi.

6. Magna est gloria ejus in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum.

7. Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8. Quoniam rex sperat in Domino: et in misericordia Altissimi non commovebitur.

9. Inveniat manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis.

11. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum.

12. Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.

13. Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14. Exaltare, Domine, in virtute tua: cantabimus et psallemus virtutes tuas.

Argumentum. — Populus felicem prædicat regem, divina ope tam mirifice adjutum, ut omnium votorum compo factus, prospere et summa cum gloria regnum administraret, vers. 2-8; confiditque fore, ut Jehova in posterum etiam regem teneat, ab omni detrimento integrum conservet, hostibus suis cunctis excisis, penitusque deletis, vers. 8-14. Hinc strophæ duæ. Maurero hoc carmen est ἐπιδαμνιον, ob victoriam a Rabba Ammonitarum urbe reportatam: conf. inter se vers. 4 et II Sam. xii, 30, vers. 10, et II Sam. xii, 31. Alii censent illud factum esse, ut in anniversaria solemnitate, qua regis consecrationis dies festus celebrari solebat, decantaretur: atque Davidici quidem regni tempora bellica satis prodant versis 9-13. Melius Hengstenberg hunc Psalmum a Davide editum putat, postquam a Nathan propheta promissio de regni perpetuitate (II Sam. vii, 12 seqq.) ipsi fuisset data, ad quod quidem promissum respicit poeta vers. 5-7.

1. Præcentori *canendum*, carmen Davidis.

2. Jova, de virtute tua lætatur rex,
et de auxilio tuo quam impense exultat!

V. s. h. — *Victori Canticum [h. Psalmus] David.*

Domine, in fortitudine tua lætabitur rex, et in salutare tuo exultabit vehementer.

Desiderium cordis ejus dedisti ei, et voluntate laborum ejus non fraudasti eum. SEMPER.

Quoniam prævenies eum benedictionibus bonitatis; pones in capite ejus coronam obrizam.

Vitam petiit a te, dedisti ei longitudinem dierum in sæculum et in æternum.

Magna gloria ejus in salutari tuo: gloriam et decorem pones super eum.

Pones enim eum benedictionem in sempiternum: exhilarabis eum lætitia apud vultum tuum.

Quia rex confidet in Domino, et in misericordia Excelsi non decipietur.

Inveniet [al. *inveniat*] manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inveniet odientes te.

Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui:

Dominus in furore suo præcipitabit [al. *præcipitavit*] eos, et devorabit [al. *devoravit*] eos ignis.

Fructum eorum [al. *fac. eorum*] de terra perdes, et semen eorum de filiis hominum,

Quoniam inclinaverunt super te malum: cogitaverunt scelus quod non potuerunt.

Quoniam [al. *Quia*] pones eos humerum, funes [h. *nervos*] tuos firmabis contra facies eorum.

Exaltare, Domine [al. *Deus*], in fortitudine tua: cantabimus et psallemus fortitudinem tuam. [al. *fortitudines tuas*].

3. Desiderium cordis ejus ei dedisti, et petitionem laborum ejus non negasti. — Selah.
4. Nam prævenies eum benedictionibus bonitatis (bonis optimis), imponis capiti ejus coronam auream.
5. Vitam abs te petiit, dedisti ei *eam*, longitudinem dierum ad sæculum et æternitatem.
6. Magna est gloria ejus per salutem tuam, splendorem et decorem ei imponis.
7. Nam fecisti eum benedictionem in perpetuum, exhilarasti eum lætitia cum facie tua.
8. Nam rex confidit in Jova, et gratia (bonitate) Altissimi non mutabit.
9. Assequetur manus tua omnes hostes tuos, dextera tua assequetur osos tuos.
10. Pones eos instar fornacis ignis tempore vultus tui; Jova in ira sua eos vorabit eos, et absument eos ignis.
11. Fructum (posteris) eorum de terra perdes, et semen eorum ex hominibus.
12. Nam tetenderunt contra te malum, excogitarunt consilia perniciosa: — non pervinent.
13. Nam facies eos dorsum *dantes* (fugientes); in nervis tuis (arcus tui) diriges *tela* ad facies eorum.
14. Surge, Jova, cum robore tuo! canta et fidibus celebrabimus potentiam tuam.

NOTE.

Vers. 2. *De virtute*, i. e. ob virtutem qua eum protexisti. — Vers. 3. *Desiderium*, metonym. pro re desiderata. *Petitionem*, ab inus. שָׁרָה, arab. *varasha*, *concepit*, i. e. precatio ore prolata, dum desiderium animo concipitur. — Vers. 4. *Nam*; Ewaldus, *sed. Prævenis*, ita ut, quocumque se vertat, undique illi bona obviant. *Coronam*, regie dignitatis insigne. *Auream*, ex auro purissimo; alii minus recte, *gemmeam*. — Vers. 5. *Petiit*, scil. rex ille in periculo constitutus. *Longitudinem*, i. e. eandemque longam et diuturnam. Alii, *dedisti ei longitudinem*, etc. Cf. Rom. vi, 9. — Vers. 6. Vocabulis *splendor* et *decor* vestem regiam Hebræi designant, qua Jova quoque indutus nonnunquam sistitur. — Vers. 7. *Benedictionem*, fortunatissimum: conf. Gen. xii, 2. *Facies Dei ejusdem favore et gratiam testatur*. — Vers. 8. *Non mutabit*, semper manebit in sua dignitate. Cf. Luc. i, 33. — Vers. 9. Populus nunc ipsum Davidem compellat. *Assequitur*; alii, *assequatur*, et ita deinceps, ut quæ sequuntur populi sint vota. הַיְיָ וּשְׁרָיָהּ proprie indicat, ad quem locum res, de qua sermo est, contendat, hincque *accusativo* notando inserit, ut Syris vulgo, nec raro etiam Hebræis. — Vers. 10. *Instar fornacis ignis*, forsitan brevitate locutio, ait Agellius, pro hac pleniore: pones eos tanquam si mitteres eos in fornacem ignis. *Vultus tui*, i. e. iræ tuæ, ait Rosenmullerus; melius Maurer et Ewaldus: simul atque apparuerit facies tua. *Vorabit*; Alexandrini legisse videntur כִּבְהָלִים, quod minus congruit inceptæ cum igne similitudini. Cf. Malach. iii, 19. — Vers. 12. *Tetenderunt*, metaphora petita a retibus. Alii, *tendant*, *excipient*. *Pervinent*; minus recte quoad grammaticam Rosenmullerus explicat, consilia quæ non poterunt perficere. Ita et Symmachus: ἀνεπίστατοι ἐνὶ ἰσχύϊ. — Vers. 13. Pro *dorsum* Rosenmullerus vertit *cautum*, collata Samarit. כֹּסֶס; pro *diriges* vero, ponit idem *aptabis*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, Psalmus David.

Psalmus xx connexus est cum preced. xix. Hic petebat a Deo, ut Christum Regem cum hoste generis humani preliaturum protegeret. Iste gratias agit, quod protegerit, exaltaverit et coronaverit.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. DOMINE, IN VIRTUTE TUA LETABITUR REX, ET SUPER SALUTARE TUUM EXULTABIT VEHEMENTER.

Adepta victoria, rex noster Christus « letabitur in virtute tua, » id est ob virtutem potentiamque tuam, per quam de hostibus suis feliciter triumphavit. « Et super salutare tuum, » id est, de salute a te illi præstita gaudebit, et voce etiam « exultabit vehementer. » Itaque una pars versiculi aliam declarat.

Vers. 2. 2. DESIDERIUM CORDIS EJUS TRIBUISTI EI, ET VOLUNTATE LABIORUM EJUS NON FRAUDASTI EUM.

Respondent hæc verba eis, quæ in Psalmo superiore dicta fuerat: « Tribuat tibi secundum cor tuum, » etc. Phrasis hebraica est dare petitionem, pro eo quod est dare rem petitam, quomodo in lib. II Regum, cap. 1, 17, dicit Heli sacerdos Anæ: « Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum. » Sic igitur hoc loco dicitur: « Desiderium cordis ejus tribuisti ei, » id est, tribuisti quod desiderabat. « Et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum, » id est, non fraudasti eum ea re quam volebant labia ejus, id est, quam se velle et desiderare, labiis orationem fundendo, demonstravit. In summa dicit, datum fuisse Christo, quod corde desideraverat, et labiis expetiverat.

Vers. 3. 3. QUONIAM PRÆVENISTI EUM IN BENEDICTIONIBUS DULCEDINIS, POSUISTI IN CAPITIS EJUS CORONAM DE LAPIDE PRETIOSO.

Magna vere fuit Christo causæ letandi, quod non solum habuerit quod petiit, sed et quod Deus prævenit ejus desideria, et dederit ei maxima dona antequam peteret. « Prævenisti, inquit, eum in benedictionibus dulcedinis: » in hebræo est *toḥ*, *bonitatis*, et similiter in græco, *προεβλεπεν*. Itaque sensus est, Christum fuisse præventum dominis bonitatis Dei, quæ fuerunt conceptio de Spiritu Sancto, unio ad personam Verbi, infusio omnium scientiarum et virtutum, et ipsa Dei visio: quæ omnia in primo instanti conceptionis illi data fuerunt; proinde præventus fuit benedictionibus dulcedinis. Quod vero sequitur, *posuisti in*

Dona Dei
quibus
Christus
præven-
tus est.

capite ejus coronam de lapide pretioso, vel, ut habetur in hebræo, de auro 12, perfecto, videtur referendum ad regnum et sacerdotium, quod etiam ab ipsa conceptione habuit, propter quæ Christi cognomen accepit; corona enim aurea insignis est regum et sacerdotale.

4. VITAM PETIIT A TE, ET TRIBUISTI EI LONGITUDINEM DIERUM IN SÆCULUM, ET IN SÆCULUM SÆCULI.

Beneficia superiora præventus accepit: at corporis gloriam, et immortalitatem, et alia deinceps petiit et obtinuit. « Petiit vitam, » cum imminente passione « preces et supplicationes obtulit ei, qui possit eum salvum facere a morte, » ut dixit Apostolus ad Hebr. 7, 7. Deus autem tribuit ei « longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi, » id est vitam sempiternam, « et resurgens a mortuis jam non moriatur, et mors illi ultra non dominetur, » ad Rom. vi, 9. Ex hoc loco manifeste convincuntur, qui hunc Psalmum ad litteram exponunt de Davide, quod facit Jansenius; vel de Ezechia, quod facit Euthymius, et ante eum Theodoretus: nam nec David, nec Ezechias habuit longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi.

5. MAGNA EST GLORIA EJUS IN SALUTARI TUO, GLORIAM ET MAGNUM DECOREM IMPONES SUPER EUM.

Non solum vitam in sæculo sæculi dedit ei Deus, sed etiam « exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen, » Philipp. ii, 9. Hæc enim est vere « magna gloria, quam habuit in salutari Dei, » id est in salute, qua illum salvum fecit Deus: et hinc « gloriam et magnum decorem, » id est immensum honorem, « impones super eum, » pro eo quod imposita illi fuit ab inimicis spinea corona tante ignominie, ut eo tempore « non esset species ei, neque decor, » ut cecinit Isaias cap. LIII, 2.

6. QUONIAM DABIS EUM IN BENEDICTIONEM IN SÆCULUM SÆCULI, LETIFICABIS EUM IN GAUDIO CUM VULTU TUO.

Post exaltationem ad dexteram Patris, et nomen super omne nomen, sequetur universalis

benedictio, « celestium, terrestrium et inferorum, » quæ nunquam deficiet, de qua loquitur B. Paulus ad Philip. ii, et Joannes Apocal. v. Verba illa, *dabis eum in benedictionem*, significant: ponens eum, ut communem benedictionis materiam, id est, facies ut omnes illi benedicant. Græcus codex clarior est; habet enim, *dabis et benedictionem*; sed in hebræo habetur, *pones eum benedictionem*; sensus est idem. Quod autem additur, *letificabis eum in gaudio cum vultu tuo*, significat letitiam consequentem illa omnia bona jam dicta; semper enim letitia sequitur adeptionem boni. Illud, *cum vultu tuo*, significat *coram te, et in presentia tua*.

Vers. 7. 7. QUONIAM REX SPERAT IN DOMINO, ET IN MISERICORDIA ALTISSIMI NON COMMOVEBITUR.

Bona jam dicta prædicit fore omnino stabilia, et firma in æternum: « Quoniam, inquit, rex sperat in Domino, » id est, confidit in potentia infinita Dei, non in viribus humanis; « et in misericordia Altissimi, » id est, bonitate illius qui super omnes est, et cui subijciuntur omnia; ideo « non commovebitur, » sive non nutabit, sed permanebit securus in æternum.

Vers. 8. 8. INVENIATUR MANUS TUA OMNIBUS INIMICIS TUIS, DEXTERA TUA INVENIAT OMNES QUI TE ODERUNT.

Probat non commovendum Christum, neque regnum ejus, quoniam inimici ejus omnes peribunt. « Inveniat manus tua omnibus inimicis tuis, » id est, inveniat manus tua super omnes inimicos tuos, ut eos videlicet punias. Idem repetit dicens: « Dextera tua inveniat, » pro *inveniet*, « omnes qui te oderunt. » Textus hebræus clarissimus est: *Inveniet manus tua omnes inimicos tuos, dextera tua inveniet odientes te*. Sed Interpretes variare voluerunt. Videtur autem Propheta nunc alioqui Christum, non Patrem: Christus enim proprie est, quem Judæi, alique persecutores oderunt, et de eo dicitur in *Psal.* cix, 1: « Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. »

Vers. 9. 9. PONES EOS UT CLIBANUM IGNIS IN TEMPORE VULTUS TUI, DOMINUS IN IRA SUA CONTURBARI EOS, ET DEVORABIT EOS IGNIS.

Describit penam inimicorum: « Pones, inquit, eos, » tuos videlicet inimicos, « ut clibanum ignis, » id est, facies eos undique æstare, quomodo æstat clibanus ardens, « in tempore vultus tui, » id est, in die iræ tuæ, quæ in ultimo judicio manifestabitur. Idem repetit in tertia persona, quasi dicat: Vere dixi: « Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui. » Nam Dominus Christus « in ira sua conturbabit inimicos suos, » et tunc ad imperium Christi devorabit eos ignis æternus, et sic efficiuntur quasi clibanus ardens. Verbum hebræum *בולע* *balah* significat proprie *deglutire, vel perdere, ac dissipare*. Ideo

S. Hieronymus: *Dominus in furore suo precipitabit eos*. Fortasse *conturbabit eos* positum est pro *exturbabit eos*, videlicet a facie sua in gehennam, et devorabit eos ignis. Sic enim cohærebit lectio hebraica cum græca et latina. Fortasse enim vox hebraica *בולע* *balah*, significat non solum *deglutire et perdere*, sed etiam *conturbare*; nota enim erat Septuaginta Interpretibus vis hebraicarum vocum magis, quam posterioribus Rabbiniis. Sensus autem semper est bonus.

10. FRUCTUM EORUM DE TERRA PERDES, ET SEMEN EORUM A FILIIS HOMINUM.

Ne forte objiceret aliquis, posteros inimicorum Christi aliquando pro patribus surrecturos, et molestiam Christo illaturos, addit Propheta, non solum inimicos Christi, sed omnes eorum filios ac nepotes, atque adeo omne semen eorum periturum. « Fructum, inquit, eorum, » id est filios et posteros, « de terra perdes, » et eliminabis, « et semen eorum a filiis hominum, » nimirum perdes.

11. QUONIAM DECLINAVERUNT IN TE MALA; COGITAVERUNT CONSILIA, QUÆ NON POTUERUNT STABILIRE.

Juste punies eos, quoniam illi injuste tibi nocere conati sunt. Videtur David valde proprie et subtiliter dixisse: « Declinaverunt in te mala, » quoniam mala pene directe ad Christum non pertinebant, in quo nulla fuit culpa; sed iniqui homines detorserunt, et declinaverunt mala, id est contumelias, vulnera, plagas, mortem ipsam, a suo quasi itinere in Christum innocentem. « Cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire, » id est, mala voluntas in ipsis fuit perendi Christum, et impediendi regnum ejus; sed non potuerunt perficere, quia Deus mala omnia convertit in bonum ipsius Christi, et fidelium servorum ejus.

12. QUONIAM PONES EOS DORSUM, IN RELIQUIIS TUIS PRÆPARABIS VULTUM EORUM.

Hic describitur summa impiorum calamitas, quod videlicet sunt destinati ad sola flagella, et ad majorem calamitatem visuri sint electos Dei in summa gloria et felicitate. « Pones eos dorsum, » id est, facies ut nihil sint dorsum, pars videlicet flagellis exposita: sic nimirum totos flagellabis, quasi toti sint dorsum. « In reliquis tuis præparabis, » seu *diriges*, ut sonat vox hebraea *התנן*, « vultum eorum, » id est, diriges vultum eorum in reliquis tuis, hoc est, ad considerandos electos tuos, quos tibi requisisti, de quibus scriptum est, *Nom. ix*: « Reliquie salvæ fient. » Vocem hebraeam *סוּרְתָיִךְ* S. Hieronymus vertit, *finis tuos*, sed Septuaginta Interpretes re. le verterunt, *reliquis tuis*, quia vox illa utrumque significat. Locus hic obscurus est admodum; si cui nostra interpretatio minus placeat, audiat alias. Theodoretus et Euthymius sic exponunt: « Pones eos dorsum, » id est, in fugam eos convertes, faciens

Mala pene directe ad Christum non pertinebant.